



ISSN 2010-6246

ILM SARCHASHMALARI

ILMIY-NAZARIY, METODIK JURNAL

Science Top Sources

Scientific-theoretical, methodical journal

1-OKTABR – “O‘QITUVCHI VA MURABBIYLAR KUNI”

27-OKTABR – O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
QONUNCHILIK PALATASI VA MAHALLIY
KENGASHLAR DEPUTATLARI SAYLOVI KUNI

2024.9

www.ilm.sarchashmalari.uz



**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN
VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI**

ILM SARCHASHMALARI

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining FILOLOGIYA, FALSAFA, FIZIKA-MATEMATIKA hamda PEDAGOGIKA fanlari bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrdir.

9-son (avgust 2024)

Ilmiy-nazariy, metodik jurnal
2001-yildan nashr qilina boshlagan

Urganch – 2024

“ILM SARCHASHMALARI” ilmiy-nazariy, metodik jurnal

Bosh muharrir, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent **YO'LDOSHEV Ro'zimboy**

TAHRIR HAY'ATI:

ABDULLAYEV Bahrom, fizika-matematika fanlari doktori, professor (UrDU),
ABDULLAYEV O'tkir, tarix fanlari doktori, professor (UrDU),
ATADJANOV Ilxam, geografiya fanlari nomzodi, dotsent (UrDU),
ATAYEV Shokir, yuridik fanlari bo'yicha falsafa doktori PhD, (UrDU),
AHMEDOV Oybek Saporbayevich, filologiya fanlari doktori, professor (O'zDJTU),
BERDIMUROTOVA Alima, falsafa fanlari doktori, professor (QDU),
DO'SCHONOV Tangribegon, iqtisod fanlari doktori, professor (UrDU),
ERMETOVA Jamila, filologiya fanlari nomzodi, dotsent (UrDU),
HABIYEVA Maqsuda, falsafa fanlari doktori, professor (UrDU),
IBRAGIMOV Zafar, fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent, (UrDU),
IMOMQULOV Sevdiyor, fizika-matematika fanlari doktori, professor (NavDPI),
JUMANAZAROV Doniyor, fizika-matematika fanlari doktori (UrDU),
JUMANOZOV Zohid Otaboyevich, filologiya fanlari nomzodi, dotsent (UrDU),
KALANDAROV Aybek, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori PhD, (Ma'mun universiteti),
KAVALYAUSKAS Vidas, gumanitar fanlar doktori, professor (Litva universiteti),
KURAMBAYEV Sherzod Raimberganovich, texnika fanlari doktori, dotsent (UrDU),
MADRAXIMOVA Feruza Ruzimbayevna, pedagogika fanlari doktori, dotsent (UrDPI),
NAVRUZOV Qurolboy, fizika-matematika fanlari doktori, professor (UrDU),
OTAMURODOV Sa'dulla, falsafa fanlari doktori, professor (Toshkent, Kimyo-texnologiya instituti),
QUTLIYEV Uchqun, fizika-matematika fanlari doktori, professor (UrDU),
RUZMETOV Surojbek, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD, UrDU),
RO'ZIYEV Erkinboy, pedagogika fanlari doktori, professor (UrDU),
SADULLAYEV Azimboy, fizika-matematika fanlari doktori, akademik (O'zMU),
SADULLAYEVA Nilufar Azimovna, filologiya fanlari doktori (O'zMU),
SALAYEV San'atbek, iqtisod fanlari doktori, professor (Xorazm viloyati hokimligi),
SATIPOV G'olibnazar, qishloq xo'jalik fanlari doktori, professor (UrDU),
XODJANIYOZOV Sardor, pedagogika fanlari doktori, dotsent (bosh muharrir o'rinbosari, UrDU),
YOQUBOV Jamoliddin, filologiya fanlari doktori, professor (O'zDJTU),
O'ROZBOYEV Abdulla, filologiya fanlari doktori, dotsent (UrDU),
O'ROZBOYEV G'ayrat, fizika-matematika fanlari doktori, (UrDU),
G'AYIPOV Dilshod, filologiya fanlari doktori, professor (mas'ul kotib, UrDU).

**JURNAL 2001-YILDAN CHIQA BOSHLAGAN•JURNAL
OYDA BIR MARTA NASHR QILINADI• 9-son (sentabr 2024)**

MUASSIS: Urganch davlat universiteti •Jurnal O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligida 2020-yil 11-noyabrda ro'yxatdan o'tgan •GUVOHNOMA № 1131.

Saidjonova Parvina Shuxratovna	Dual ta'lim tizimining talabalarni tayyorlash sifatiga ta'siri	104
Ne'matov Mashxurbek Inomjon o'g'li	Tarixiy-etnografik materiallar asosida bo'lajak o'qituvchilarning etnopedagogik madaniyatini rivojlantirish	108
Sapayev Umidbek Abdullayevich	Oliy ta'lim muassasalarida talabalarni innovatsion faoliyatga tayyorlashning asosiy omillari	112
Xolboeva Gulxayo Xolboevna	Zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida jismoniy madaniyat mutaxassislari kasbiy salohiyatini ko'p bosqichli profillash modeli asosida oshirish	114
Ismoilov Dilmurod Xamidjonovich	Bo'lajak jismoniy tarbiya mutaxassislarning voleybol vositasi yordamida kasbiy ko'nikmalarini shakllantirish	118
Mamatova Dilnoza Bekpo'latovna	Chet tillarini o'rganishda sun'iy intellektning o'rni	123
Tilegenov Askarboy Tulegenovich	Zamonaviy axborot texnologiyalari vositasida yoshlarda milliy istiqlol g'oyasini shakllantirishning didaktik imkoniyatlari	126
Ягъева Эльвина Бахтияровна	Методические рекомендации по организации самостоятельной работы студентов в процессе обучения английскому языку на основе индивидуально-дифференцированного метода	130
Абдуллаева Наргиза Абдуллаевна	Информационно-коммуникативные технологии в совершенствовании познавательно-профессиональных компетенций будущих педагогов начального образования	133
Kasimova Malika, Suleymanova Kamola	Exploring the Efficacy of AI Chatgpt in Enhancing Speaking Skill at Lyceums	135
Juraeva Mokhira	Development of EFL Students' Speaking Skills in Student-Centered Atmosphere	142
Azamatova Gulrukh Islom qizi	Karl Popper's Concept of Education in the Context of the Development of New Uzbekistan: Ethical-Philosophical Analysis	144
Zarlikov Ikram Batirbaevich	Pragmatic Features of Using Media Technologies	148
ILMIY AXBOROT		
Matlatipov San'atbek G'ayratovich	O'zbek tili matnlarini sentiment tasniflashning tayanch vektorlar modeli	152
Begniyazova Qumar Allambergenovna	Jurnalistikada elektron gipermatn tushunchasi va uning klassifikatsiyasi	158
Sattorova Maftuna Shavkatovna	Badiiy matnda lingvokulturemalarning o'rni va vazifalari	164
Sattorova Shahlo Shavkat qizi	Ingliz va o'zbek tillarida modallik kategoriyasining umumiy tahlili	168
Rahmonova Surayyo Ne'matovna	O'zbek tilining izohli lug'atida meronim (partonim)ning genetik-etimologik tasnifi	171
Xamroyeva Shaxzoda Ikromovna	Zamonaviy tilshunoslik va adabiyotshunoslikda muallif mushohadasining mohiyati	173
Mamarasulov Umidjon G'ulomjonovich	E.M.Remark romanlarida so'z takrori bilan bog'liq badiiy tasvir vositalari va ularning o'zbek va rus tillaridagi tarjima ifodalanishi	177
Худжаева Раънохон Муталибоновна	Научные основы разработки текстологического словаря английских омонимов. Толкование и перевод на узбекский язык	181
Искандарова Нодира Бахрамбековна	Историко-культурные предпосылки проникновения ориентальных образов в немецкую литературу XIX–XX веков	183
Исаева Гулнара Абдукадировна	Жизнь и смерть как константы войны в романах «Горячий снег» и «Годы в шинелях»	187
Khujaeva Sayyora Sotimboyevna	Analysis of Gender-Specific Nouns in English	190
Isakova Zilolaxon Zakirovna Shamsiddinova Gulroxon Zuhridin qizi	Ingliz tilidagi ayrim gul nomlarining etimologik, semantik-struktur tahlili	194

Shunday qilib, xulosa qilish mumkinki, ishlab chiqilgan uslubiyatning samaradorligi nazariy jihatdan asoslangan va amalda tasdiqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- (1). Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Республикасида жисмоний тарбия ва спортни янада такомиллаштириш ва оммалаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги. ПФ-5924-фармони, 24.01.2020.
- (2). Абдиев А.Н. Яккакураш спорт турларида ихтисослашувчи талабаларда мураббийнинг касбий кўникмаларини шакллантиришнинг илмий-педагогик асослари. Автореф. дис....д-ра пед. наук., Тошкент, 2004, 56-бет.
- (3). Баландин С.И.. Междисциплинарный подход в подготовке кадров для области физической культуры и спорта. Автореф. дис. ... канд. пед. наук, СПб., 2012, 24 с.
- (4). Гладышев А.А. Формирование индивидуальной образовательной траектории студентов физкультурно-спортивного профиля на основе компетентностного подхода. Автореф. дис. ... канд. пед. наук, Нижневартовск, 2015, 20 с.
- (5). Залялетдинова И.М. Развитие социально-профессиональной мобильности бакалавра физической культуры. Автореф. дис. ... канд. пед. наук, Ург. гос. ун-т физ. культуры, Челябинск, 2016, 23 с.
- (6). Зубков, Д.А. Психолого-педагогическое сопровождение профессионального становления будущих специалистов по физической культуре и спорту. Дис. канд. пед. наук, СПб, 2012, 187 с.
- (7). Кривко, О.А. Формирование профессиональной компетентности педагога-тренера по спорту в процессе обучения в вузе. Автореф. дис. ... канд. пед. наук, Барнаул, 2013, 21 с.
- (8). Орехов Е.Ф. Модернизация высшего профессионального образования в отрасли физической культуры и спорта в современных социокультурных условиях. Автореф. дис....д-ра пед. наук, Калининград, 2012, с. 43.
- (9). Поливаев, А.Г. Качество подготовки физкультурных кадров для общеобразовательной школы в педагогическом вузе: проблемы и перспективы. "Омский научный вестник", 2014, № 3, с. 167–170.
- (10). Худайбердиева Н.А. "Жисмоний тарбия ва спорт соҳасида педагог кадрлар тизимини бошқаришда инновацион феолиятни ривожлантириш механизмини яратиш". Т., Илмий техника ахбороти – пресс нашриёти, 2018, 148-бет.

Mamatova Dilnoza Bekpo'latovna (O'zDJTU, PhD) CHET TILLARINI O'RGANISHDA SUN'IY INTELEKTNING O'RNI

Annotatsiya. Maqolada sun'iy intellektning tobora keng tarqalishi, bu ovoqli yordamchilar va neyron tarmoqlarning tobora ommalashib borayotgani, shuningdek, chet tillarini o'rganish bo'yicha o'quv dasturlari misolida yaxshi namoyon bo'lmoqda. Maqolada o'quv dasturlarining tahlili yoritildi va darslarga sun'iy intellekti kiritish metodologiyasi taklif qilindi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, o'quv dasturi, chet tili, interfeys, arkada.

Mamatova Dilnoza Bekpulatovna (UzGUMYA, PhD)

РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Аннотация. Статья хорошо иллюстрирует растущее распространение искусственного интеллекта, растущую популярность голосовых помощников и нейронных сетей, а также примеров программ обучения иностранным языкам. В статье был освещен анализ учебных программ и предложена методика внедрения искусственного интеллекта в уроки.

Ключевые слова: искусственный интеллект, обучающее ПО, иностранный язык, интерфейс, arkada.

Mamatova Dilnoza Bekpulatovna (UzSWLU, PhD)

THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE STUDY OF FOREIGN LANGUAGES

Annotation. The article illustrates well the growing spread of artificial intelligence, the growing popularity of voice assistants and neural networks, as well as examples of foreign language teaching programs. The article highlighted the analysis of educational programs and proposed a methodology for introducing artificial intelligence into lessons.

Keywords: artificial intelligence, educational software, foreign language, intrface, arcade.

Kirish. Hozirgi kunda sun'iy intellekt turli sohalarida tobora keng tarqalmoqda. Yaqin kelajakda bu odamlarning kundalik hayotini soddalashtirishi va uni yanada qulayroq qilishi mumkin. Rivojlanishning keyingi bosqichi chet tillarini o'qitish uchun innovatsion texnologiyalardan foydalanish bo'lishi taxmin qilinmoqda. Ular har qanday joyda va istalgan vaqtda o'rganishga imkon beradi. Hozirda tijorat va notijorat tashkilotlar mutlaqo boshqa texnik usullardan foydalanadigan (va birlashtiradigan) dasturlarni ishlab chiq-

moqdalar. Ushbu maqolada muallif sun'iy intellekt nazariy ma'lumotlarni taqdim etish, o'rganilgan materialni birlashtirish, shuningdek, chet tillarini o'yin shaklida mashq qilish orqali chet tillarini o'rganishda qanday yordam berishini ko'rsatadi [1].

Tez suratlarda o'sayotgan texnologik taraqqiyot sharoitida ta'lim modernizatsiyani talab qilmoqdad. Bu, ayniqsa, chet tillarini o'rganish sohasiga taalluqlidir, chunki so'nggi yillarda ularning ahamiyati va talabi juda oshdi. Shuni ta'kidlash mumkinki, ushbu sohada sun'iy intellektdan (bundan buyon matnda SI deb yuritiladi) foydalanish tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Masalan, Google ingliz tilini o'rganishda yordam beradigan Sementic o'yinini targ'ib qildi, unda foydalanuvchiga so'zlarni birlashtirish yoki ixtiro qilishda SI bilan raqobatlashish taklif etiladi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Ayni paytda sun'iy intellektning o'zi jadal rivojlanmoqda. SI tizimlari endi yetarlicha yuqori sifatli matn, audio va tasvirlarni yaratishi mumkin [4;44-b]. Ushbu maqola mavzusi kontekstida tizim tabiiy tillarni qanchalik yaxshi tushunishini bilish biz uchun muhimdir. Bu savolga hali aniq javob yo'q. Yuqorida aytib o'tilgan Semantic, odatda, turli xil tabiiy tillar bilan ishlash uchun ishlatiladigan to'liq o'qitiladigan End-to-End algoritmini qo'llaydi. Ya'ni, neyron tarmoq mustaqil ravishda leksemalar bilan ishlash modellarini yaratadi. Dastlab, neyron tarmoq tabiiy tillardan misollar yordamida o'qitilgan, bu yerda hamma uchun jumlarlar, iboralar yoki so'zlar tarjima, ma'no yoki boshqa semantik aloqa oldindan berilgan, masalan, implikatsiya yoki savol-javob juftligi [2].

Hozirgi vaqtda eng katta va eng ilg'or til modeli GPT-3 hisoblanadi. U Amerika tadqiqotlari tomonidan taqdim etilgan Open air kompaniyasi tomonidan 2020-yil iyul oyida. GPT-3 175 milliard parametrga ega va 570 gigabayt matnda o'qitilgan. Taqqoslash uchun uning oldingi GP-2 1,5 milliard parametrlar bilan 100 baravar kichikroq edi. Bu kattalashtirish kutilmagan xatti-harakatlarga olib keladi: GPT-3 aniq o'qitilmagan vazifalarni ham bajarishi mumkin [4;65-b.]. Biroq bunday muhim yutuqlarga qaramay, sun'iy intellektning mazmunli dialog yaratish qobiliyati hali ham insonlarnikidan juda uzoqdir. Garchi SI oddiy til shakllanishining ma'nosini tushunishi, hatto javob berishi mumkin ularning so'zlariga ko'ra, u savollarni o'z talqinining so'zma-so'zligi bilan cheklangan. Kompyuter so'zlarning ta'rifini bilishi mumkin, ammo ularning ma'nosini kengroq kontekstda tushunmaydi [4].

Ya'ni, SI inson ega bo'lgan so'zga ijodiy munosabatda bo'la olmaydi. So'zga ijodiy munosabat eng muhimlaridan biridir, suhbatni aniq va aqlli olib borishga, suhbatdoshni yorqin fikr bilan ajablantirishga imkon beradigan mahorat bu odamlarga xosdir. Bu so'zlarning shakllanish yo'li, imlo modellari, stilistik kodlar, ritorik algoritmlardir. Bularning barchasi "so'z hissi"ni tashkil etadi, bu odamni o'z so'zining yaratuvchisiga aylantiradi, bu esa olingan bilim va ko'nikmalarni to'playdi adabiy (publisistik) matn bilan aloqa qilish demakdir [8;173–174-b.].

Shu bilan birga, u haqiqiy suhbatdoshga nisbatan bir qator afzalliklarga ega, ulardan biri javob berish tezligi. Bu his o'zaro ta'sirning spontanligi va teskari dinamikaga asoslangan virtual aqliy hujum yoki "ki-bersturm"ni amalga oshirish umumiy fikrlarni samarali to'plash, odam bilan o'zaro aloqada turli xil kechikishlar bo'lishi mumkin anglatadi [6;157-b.]. Ammo shuni unutmaslik lozimki, SI va uning asosida yaratilgan botlar faqat oddiy suhbatni qo'llab-quvvatlashi va faqat to'g'ri tanlangan kalit so'zlar doirasida mu-nozara olib borishi mumkin [6;157-b.]. Umuman olganda, zamonaviy Botlarni intellektual deb atash qiyin. Ularni yaratish uchun ilg'or texnologiyalar qo'llanilishiga qaramay, mashinani o'rganish va NLP, ularning barchasi faqat ular uchun yaratilgan yuqori ixtisoslashgan vazifalarni bajarishga qodir [6].

Tadqiqot metodologiyasi. Shuni ta'kidlash lozimki, SI haqiqiy suhbatdoshni almashtirishga urinmaydigan 2022-yil mart oyida foydalanuvchilarga taqdim etilgan Speak Lab ilovasi til gapirish klublari uchun maxsus yaratilgan. Ushbu ilovada faqat turli xil tadbirlar bo'yicha tavsiyalar berish uchun ishlatiladi. Tavsiyalar, o'z navbatida, foydalanuvchining til darajasi va sevimli mashg'ulotlariga asoslanadi. Yuqoridagilarni sarhisob qilsak, chet tillarini o'rganishda sun'iy intellektning roli bugungi kunda juda muhim, shu bilan birga, o'sishda davom etayotganini ta'kidlashimiz mumkin. SI bor chet tillarini o'qitish va o'qitishda katta imkoniyatlar mavjud. Biroq, hozirgi vaqtda uning ushbu sohadagi faoliyati cheklangan. Shuning uchun uni faqat eng samarali bo'lgan vazifalarda qo'llash va uni chet tillarini o'qitishda inson resursini to'liq almashtirishga urinmaslik tavsiya etiladi.

Dialog funksiyasi bilan nutq interfeysi – bu simulatsiya qilishga urinish qisman ko'rib chiqilishi mumkin bo'lgan virtual o'qituvchi bilan tildagi o'zaro munosabatlar sun'iy o'rnatishdir. Ushbu dialog tizimlari tabiiy tilda intuitiv muloqot qilish uchun mo'ljallangan oddiy chatbotlar prinsipi asosida ishlaydi. U oldindan belgilangan kalit so'zlar bilan tekshiriladi. Agar to'g'ri kalit so'z ishlatilgan bo'lsa, virtual o'qituvchi mos, oldindan tuzilgan javobni tanlaydi va beradi. Ma'lumotni kiritish va chiqarish yozma yoki ovozli shaklda amalga oshirilishi mumkin. Masalan, Duolingo til o'rganish ilovasining ingliz tilidagi versi-

yasi yozma ma'lumotlarni kiritishga javob beradigan chatbot bilan ishlaydi. Shuningdek, Duolingo GPT-4-ni o'z xizmatiga birlashtirdi, bu sizga to'g'ridan to'g'ri ilovada turli mavzularda neyron tarmoq bilan aloqa qilish imkonini beradi. Muammo shundaki, aksariyat tizimlar javob beradi faqat oddiy kalit so'zlar uchun va grammatikani baholashda kiritilgan ma'lumotlarning to'g'riligi yoki vaziyatga mos darajada yetariligi bilan qiyinchiliklarga duch keladi. Bu interaktiv-o'quv stendlari oldindan aytib beradigan dialoglar bilan aniq belgilangan faqatgina bunday sharoitda ular o'quv mazmunini yetkazishlari, savollar berishlari va oldindan belgilangan fikr-mulohazalarni taqdim etishlari mumkin [1].

Agentlik tizimlariga ega virtual ta'lim muhiti imo-ishoralar va yuz ifodalarini o'z ichiga olgan puxta ishlab chiqilgan avatarlarga ega dialog tizimlari eng ilg'or ishlanmalarni ifodalaydi. Chet tilini o'rganish bilan bog'liq muammo shundaki, agentlik tizimi bilan o'zaro ta'sir faqat ishlamay ishlaydi, agar talabalar tizim ishlab chiquvchilari oldindan ko'ra olgan savol-javoblarni kiritarsalar. Dastur ssenariylaridan tashqari, chatbotlar va agent tizimlari bilan dialoglar beqaror, nomuvofiq, buzilishlarga moyil va chet tilini o'rganuvchilar uchun namuna bo'la olmaydi [1].

Tahlil va natijalar. Katta ma'lumotlarni tahlil qilish so'nggi paytlarda SI samaradorligi katta hajmdagi saqlash imkoniyatlari tufayli keskin oshdi. Algoritmilar va statistik modellar sifatida katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash chet tillarini o'qitishda, masalan, tarjimalarni amalga oshirishda va tuzishda muvaffaqiyatli ishlatilishi mumkin, asosan, matn korpuslariga asoslangan lug'atlarda. Chet tili muhtalif mavhum tizim sifatida emas, balki uning hayotda qanday ishlashi bilan o'rganiladi. Ma'lumki, ma'lumotni qayta ishlash uchun siz har doim ham va'da qilgan narsani qidirmaydigan va bermaydigan berilgan algoritimga tayanishingiz kerak. Katta hajmdagi ma'lumotlardan foydalanish Watson (IBM) kabi kognitiv xizmatlar va superkompyuterlarni takomillashtirishga yordam beradi, shuning uchun har bir dialog qayd etiladi. Ammo ma'lumotlarni himoya qilish nuqtayi nazaridan, bu juda qizil bayroq va yaqin kelajakda sinfda buni e'tiborsiz qoldirish imkonsiz bo'lib qoladi [1].

Chet tilini o'rganish uchun sun'iy intellektidan foydalanishning asosiy afzalliklaridan biri bu o'rganish usulini o'zgartirishdir. Sun'iy intellektidan foydalanadigan ilovalar o'zlarining bilim darajalariga asoslanib, foydalanuvchilarni o'qitish uchun to'g'ri tarkibga mos keladigan tarzda ishlab chiqilgan. Masalan, Duolingo ilovasi foydalanuvchilarning bilim darajasini aniqlash uchun dastlabki sinovlarni o'tkazadi. Ushbu ilovalar o'quv jarayonini uchta oddiy bosqichga ajratadi. U ma'lumotlar va raqamlarni o'laydi, so'ngra ushbu natijalarga moslashadi va nihoyat shaxsiylashtirilgan ma'lumotlarni taqdim etadi [3]. Ikkinchi afzallik vaqtni tejash. Qisqartma mavjud, ip – "faol ishtirok etish va amaliyot" degan ma'noni anglatuvchi APP deb nomlangan tillarni o'rganishda foydalaniladi. Ushbu ilovalar shunday dasturlashtirilganki, o'rganish har bir foydalanuvchi uchun qulay formatda taqdim etiladi [3]. Siz chet tilini nafaqat tanish usulda, balki yangi texnologiyalar, shu jumladan, sun'iy intellekt yordamida ham mashq qilishingiz mumkin. Bunday o'yinlardan biri Semantis o'yini – sun'iy intellektga qarshi o'yin. Bunda qiyinchilik darajalaridan birini tanlash mumkin [2].

Arja rejimining mohiyati. O'yinchining oldida ingliz tilidagi so'zlar ustuni, bittasi ta'kidlangan. Uning vazifasi tizimning assotsiatsiyalari reytingida ustundagi boshqa barcha so'zlarga qaraganda yuqori bo'lgan bunday assotsiatsiyani ishlab chiqishdir [2]. Yana biri g'isht, bu yerda siz ham uyushmalar bilan tanishishingiz kerak, ammo o'yin tartibi biroz o'zgaradi. O'yinchi so'zni yozadi va o'yin o'zi o'yin maydonidagi qaysi assotsiatsiya unga yaqinroq ekanligini o'ylaydi. Uyushma tanlanganida, o'yin ushbu so'z bilan blokni va uning yonidagi bir xil rangdagi barcha bloklarni olib tashlaydi [2]. Arkada asosiy qiymat – bu tezlik. Yangi so'zlar doimo yuqoridan tushadi, shuning uchun uyushmalar bir necha soniya ichida tezda ixtiro qilinishi kerak. Qizig'i shundaki, o'yin qiyinchilik darajasini hisobga oladi. Dastlab, elementary darajasida o'rganilgan oddiy so'zlar mavjud bo'ladi. Ammo qanchalik uzoq bo'lsa, shunchalik qiyin bo'ladi. Bir yarim daqiqadan so'ng semantik maydon oshadi va iboralar murakkablashadi. Murakkablikni qo'shadi dikan narsa shundaki, siz bitta ildizli so'zlardan foydalana olmaysiz. O'rganish nuqtai nazaridan, bu faollashtirishning ajoyib namunasidir, ya'ni passiv lug'at. Ichida o'yin konsentratsiyasining lahzalari miya "normal rejimda" odam shunchaki o'ylamaydigan uyushmalarni topadi. Bundan tashqari, o'yin ona tili darajasiga qadar har qanday bilim darajasi uchun foydali bo'ladi [2]. 'G'isht' rejimi uyushmalar haqida o'ylashga qaratilgan. Biror kishi kirish satrida so'zni yozadi va tizim o'yin maydonida o'zi bilan eng yaqin assotsiatsiyani mustaqil ravishda tanlaydi. Ya'ni, o'yinchi sun'iy intellekt qaysi so'zni tanlashini oldindan bilmaydi. Blok minorasi yuqori chegaraga yaqinlashganda, to'g'ri g'ishtlarni "urish" muhimdir. Shuning uchun, siz maydondagi barcha so'zlarni birdaniga hisobga olishingiz kerak. Ma'lum bo'lishicha, o'yinchi maydondagi barcha so'zlarning ma'nosini tushunishi va o'ylashga harakat qilishi kerak bir so'zga yaqin,

ammo boshqalardan uzoq bo'lgan birlashma. O'yinchi strategik fikrlashi kerak, chunki nafaqat bloklarni olib tashlash, balki keyingi harakatda ularning qanday tushishini aniq baholash ham muhimdir [2].

Xulosa. Ilovalardan foydalanishning tobora ommalashib borayotgani aniqlandi chet tillarini o'rganish uchun sun'iy intellekt bilan, so'z boyligini oshirish qimmatli qog'ozlar, nutq ko'nikmalarini takomillashtirish. O'yinlardan foydalanishning mashhur emasligi qayd etildi chet tillarini o'rganish vositasi sifatida sun'iy intellektga qarshi o'yinlarda o'rganilgan materialni sinfda mashq qilish uchun foydalanish g'oyasi taklif etiladi. Ammo, Semantris–1–bu ingliz tilini o'rganishni darslar uchun qo'shimcha vosita sifatida diversifikatsiya qilish uchun ajoyib imkoniyat. Semantrisdan foydalanish o'qituvchi bilan mashg'ulotlar, grammatik mashg'ulotlar va yangi so'zlarni o'rganish zaruratini bekor qilmaydi. Xulosa shuki, yaqin kelajakda o'qituvchilarni sun'iy intellekt bilan to'liq almashtirish mumkin emas.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

(1). Официальный интернет-портал Института имени Гёте [электронный ресурс]. Институт им. Гёте, Москва, 2016. <https://www.goethe.de/ins/ru/ru/index.html>. Дата доступа: 13.02.2016.

(2). Официальный информационный интернет-портал Habr [электронный ресурс]. Москва, 2006, <https://habr.com/ru/all/>. Дата доступа 26.05.2006.

(3). Портал знаний в области искусственного интеллекта Neuronus [электронный ресурс]. Москва, 2013, <https://habr.com/ru/all/>. Дата доступа 23.05.2013.

(4). Daniel Zhang, Saurabh Mishra, Erik Brynjolfsson, John Etchemendy, Deep Ganguli, Barbara Grosz, Terah Lyons, James Manyika, Juan Carlos Niebles, Michael Sellitto, Yoav Shoham, Jack Clark, and Raymond Perrault, "The AI Index 2021 Annual Report", AI Index Steering Committee, Human-Centered AI Institute, Stanford University, Stanford, CA, March 2021, p. 110.

(5). Semantris от Google: как ИИ помогает учить английский играючи [электронный ресурс]. Сообщество IT-специалистов Хабр [официальный сайт]. URL: <https://habr.com/ru/company/englishdom/blog/520618/> (дата обращения: 02.02.2022).

(6). Еснонова Е.Ю. Искусственный интеллект как альтернативный ресурс для изучения иностранного языка. Гуманитарные и социальные науки. 2019, № 3.

(7). Искусственный интеллект и язык [электронный ресурс]. Бюро переводов Prima Vista [официальный сайт]. URL: <https://www.primavista.ru/blog/2016/03/22/iskusstvennyy-intellekt-i-yazyk> (дата обращения: 01.02.2022).

(8). Мурашов А.А., Шматко Н.А. Двусмысленность: речевая ошибка и «языковая игра». Уральский филологический вестник. Серия: язык. система. личность: лингвистика креатива. 2016. № 2; Перспективы чат-ботов в 2020 году [электронный ресурс]. Проект HUB [официальный сайт]. URL: <https://yandex.ru/turbo/hub/forklog.com/s/perspektivychat-botov-v-2020-godu> (дата обращения: 04.02.2022).

Tulegenov Askarboy Tulegenovich (O'zbekiston Pedagogika fanlari ilmiy tadqiqot instituti

Qoraqalpog'iston filiali direktori, professor)

ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VOSITASIDA YOSHLARDA MILLIY ISTIQLOL G'OYASINI SHAKLLANTIRISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy axborot texnologiyalari vositasida yoshlarda milliy istiqloq g'oyasini shakllantirishning didaktik imkoniyatlari o'rganilib chiqilgan va bu bo'yicha tavsiyalar berilgan. Shuningdek, maqolada yoshlarda milliy g'oyani shakllantirishning yo'llari ko'rsatilib berilgan.

Kalit so'zlar: zamonaviy axborot texnologiyalari, milliy g'oya, didaktik imkoniyatlar, sharqona ta'lim-tarbiya, g'oyaviy-siyosiy, ta'limiy-tarbiyaviy jarayon, xalqi mentaliteti, yoshlarda milliy istiqloq g'oyasini shakllantirish.

Тилегенов Аскарбой Тулегенович (директор Каракалпакского филиала научно-исследовательского института педагогических наук Узбекистана, профессор)

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ИДЕИ НАЦИОНАЛЬНОЙ НЕЗАВИСИМОСТИ У МОЛОДЕЖИ СРЕДСТВАМИ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Аннотация. В данной статье изучаются дидактические возможности формирования идеи национальной независимости у молодежи с помощью современных информационных технологий и даются рекомендации. Также в статье показаны пути формирования национальной идеи среди молодежи.

Ключевые слова: современные информационные технологии, национальная идея, дидактические возможности, восточное образование и воспитание, идейно-политический, учебно-воспи-